
GÜNEYDOĞU VE DOĞU ANADOLU'DA İKİ PARTİLİ SİYASAL YAPI

Vahap COŞKUN *

Giriş

1980 askeri darbesinden sonra Kürt siyasetçilerde hâkim eğilim, merkez sağ veya merkez sol siyasi partilerden birinin içinde yer alıp kitlelerin talebini bu partilerin programları doğrultusunda dile getirmektir. Fakat 14-15 Ekim 1989'da, Kürt siyasetindeki temel tercihin bozulmasına neden olan önemli bir olay yaşandı. O dönemlerde SHP sıralarında politika yapan 7 Kürt milletvekili, Paris'te Kürt Enstitüsü'nün öncülüğünde düzenlenen Kürt Konferansı'na katıldılar. Kürt sorununun uluslararası düzleme taşınmasına vesile olan bu konferansa milletvekili sıfatı taşıyan kişilerin, etnik kimliklerine vurgu yaparak katılmaları, Türkiye'de büyük tartışmalar yarattı. Sert ithamlara maruz kalan Erdal İnönü liderliğindeki SHP, 17 Kasım 1989'da -aralarında Ahmet Türk'ün de bulunduğu- 7 milletvekilini partiden ihraç etti.

Bu ihraç Türkiye siyasetinde bir dönüm noktası oldu; ihraç edilen milletvekilleri 1990'da Halkın Emek Partisi'ni (HEP) kurdular. Böylece siyasal platforma -ilk kez- odağına Kürt sorununu çözümünü koyan ve etnik talepleri dile getiren bir siyasal parti çıktı. HEP, kuruluşuyla

* Yrd. Doç. Dr., Dicle Üniversitesi, Hukuk Fakültesi Öğretim Üyesi

birlikte Doğu ve Güneydoğu'da halkın büyük ilgisine mazhar oldu; parti büyük bir şevkle seçimlere hazırlanmaya başladı. Fakat 1991'de zamanın Başbakanı Mesut Yılmaz erken seçim kararı alınca, HEP'in seçime girme olanağı ortadan kalktı. Bunun üzerine, peşi sıra yaptığı kurultaylarla zor durumda olan SHP, dün kapı dışarı ettiği HEP'lilere seçim ittifakı önerdi. İttifak gereğince HEP adayları SHP listelerinden seçime girdiler ve böylelikle HEP kuruluşundan kısa bir süre sonra Meclis'te temsil edilme hakkı kazandı.

HEP ile başlayan süreç, ülkede siyasi ve hukuki çalkantıları da beraberinde getirdi. Zira etnik yönelimli siyasete alışık olmayan Türkiye'nin müesses nizamı, bu siyasal hareketi başlangıçtan itibaren bir kısıkaç içerisinde tutmaya gayret etti ve Anayasa Mahkemesi marifetiyle bu hareketten doğan partilerin kapılarına peş peşe kilit vurdu.¹ Fakat tüm bu handikaplara rağmen, HEP ile start alan ve bugün DTP tarafından temsil edilen siyasal çizgi, 1990-2002 arasındaki dönemde, Doğu ve Güneydoğu'da siyaseti domine etti. Merkezde konuşlanan partilerin Kürt sorununa duyarsız kalmaları ve bu sorunu tamamıyla militer güçlere havale etmelerinin bir neticesi olarak siyasal taleplerin asli temsilcisi konumuna gelen HEP-DTP çizgisi, bu dönem içerisinde yapılan bütün seçimlerde, bölgedeki hemen her ilde oyların büyük bir kısmını aldı ve en yakın partilere açık ara fark attı.²

2. 22 Temmuz Seçimleri ve Bölgede Değişen Siyasi Dengeler

Ancak bu tablo 2002 seçimlerinde büyük bir değişikliğe uğradı; halkın karşısına sivil bir söylemle çıkan AKP, hem Türkiye genelinde tek başına iktidarı elde etti, hem de bölge özelinde DTP'ye karşı yeni bir siyasi ağırlık merkezi olarak ortaya çıktı. Bu durumu, iller düzeyindeki seçim sonuçlarından okumak mümkündür:

	<u>DTP (2002)</u>	<u>AKP (2002)</u>
Adıyaman	25.666 (% 11.96)	88.831 (% 40.48)
Ağrı	51.947 (33.81)	26.219 (% 17.06)
Bingöl	19.709 (% 21.14)	28.198 (30.25)
Bitlis	30.352 (% 28.31)	18.151 (% 16.93)
Diyarbakır	236.689 (% 54.08)	67.298 (15.37)
Hakkâri	33.881 (% 43.62)	5.115 (% 6.58)

¹ HEP ve ÖZDEP, 1993'te; DEP 1994'te; HADEP 2003'te kapatıldı. Yine 2003'te DEHAP hakkında kapatma davası açıldığında ise, parti kendini feshedip DTP çatısı altında bir araya geldi. Ancak 16 Kasım 2007'de bu kez DTP hakkında kapatılma davası açıldı.

² 1995'te HADEP, 1.171.623 oy; 1999'da HADEP 1.482.196 oy; 2002'de DEHAP, 1.960.660 oy aldı.

Kars	23.659 (% 18.76)	20.831 (% 16.52)
Mardin	89.113 (% 38.43)	34.746 (% 14.98)
Siirt	26.980 (% 30.52)	14.728 (% 16.66)
Şanlıurfa	83.600 (% 18.73)	99.331 (% 22.26)
Van	105.520 (% 39.39)	66.797 (% 24.93)
Batman	70.027 (% 45.81)	30.654 (% 20.05)
Şırnak	47.567 (% 43.82)	14.512 (% 13.37)
Muş	49.302 (% 36.82)	21.876 (% 16.34)
Iğdır	20.199 (% 31.54)	4.015 (% 6.26)
Ardahan	9.142 (% 15.45)	6.749 (% 11.40) ³

2002 seçimine dair bu veriler artık DTP'nin yalnız olmadığını ve bölgede AKP ile DTP'den müteşekkil iki partili bir siyasi yapının vücuda geldiğine delalet ediyordu. Aradan geçen 5 yıllık süre DTP'nin aleyhine AKP'nin ise lehine işledi. Çünkü 22 Temmuz'da Türkiye'nin bütün bölgelerinde oylarını artıran AKP en büyük gelişmeyi DTP'nin hâkim olduğu Doğu ve Güneydoğu'da gerçekleştirdi. Yukarıda belirtilen 16 ilde 2007 seçimlerinde alınan sonuçlar, bu bölgelerde AKP'ye kitlesel bir oy akınının olduğunu kanıtlar niteliktedir:

Adıyaman	159.735 (+ 70.904)
Ağrı	103.138 (+ 76.919)
Bingöl	77.467 (+ 49.269)
Bitlis	68.381 (+ 50.230)
Diyarbakır	191.214 (+ 123.916)
Hakkâri	29.513 (+ 24.398)
Kars	50.819 (+ 30.438)
Mardin	105.905 (+ 71.159)
Siirt	44.836 (+ 30.108)
Şanlıurfa	267.525 (+ 168.194)
Van	163.193 (+ 96.396)
Batman	73.713 (+ 43.059)
Şırnak	33.179 (+ 18.667)
Muş	54.295 (+ 32.419)
Iğdır	18.672 (+ 14.657)
Ardahan	22.713 (+ 15.964) ⁴

AKP'nin 2007 seçimlerinde, bir önceki genel seçime oranla oyunu en çok artırdığı 20 ilin 16'sı (Adıyaman, Ağrı, Ardahan, Batman, Bingöl,

³ Bu veriler için Yüksek Seçim Kurulu'nun resmi internet sitesine bakınız: (www.ysk.gov.tr)

⁴ Veriler için bakınız: www.ysk.gov.tr. Parantez içindeki rakamlar, AKP'nin 2002 ile 2007 seçimlerinde aldığı oylar arasındaki farkı göstermektedir.

Bitlis, Diyarbakır, Hakkâri, Iğdır, Kars, Mardin, Muş, Siirt, Şanlıurfa, Şırnak, Van) Doğu ve Güneydoğu bölgelerinde idi. AKP; Adıyaman'da % 65, Ağrı'da % 63, Ardahan'da % 42, Batman'da % 47, Bingöl'de % 71, Bitlis'te % 68, Diyarbakır'da % 42, Hakkâri'de % 33, Iğdır'da % 29, Kars'ta % 42, Mardin'de % 44, Muş'ta % 38, Siirt'te % 49, Şanlıurfa'da % 60, Şırnak'ta % 28 ve Van'da % 53 gibi çok yüksek oranda oylar aldı. Genel olarak bakıldığında ise AKP'nin oy oranı; Güneydoğu'da % 53.14, Doğu Anadolu'da ise % 54.64 oldu. Böylece Türkiye genelinde % 46.66'ya ulaşan AKP, her iki bölgede de Türkiye ortalamasının üzerine çıktı. AKP Güneydoğu'da % 6.48, Doğu Anadolu'da ise % 7.98 puan Türkiye ortalamasının üzerinde oy aldı.⁵

22 Temmuz'da DTP ise büyük bir oy kaybına uğradı. 2002 seçimlerinde DTP çizgisi, yukarıda sözü edilen 16 ilden 12'sinde birinci parti durumundaydı.⁶ 2007'de ise bu sayı 5'e düştü, geri kalan 11 ilin tamamında ipi önde göğüsleyen AKP oldu.⁷ Birinci olduğu illerde dahi DTP'de dramatik oy düşüşleri yaşandı. Mesela sembolik değeri ağır basan Diyarbakır'da DTP birinciliğini korudu ama AKP'nin yaklaşık % 200 oy artırdığı seçimde 40.000'e yakın oy kaybetti. Bingöl, Bitlis, Ağrı, Adıyaman ve Kars'ta desteklediği adayların hiçbirinin milletvekili olmasını sağlayamayan DTP; Hakkâri, Van ve Şanlıurfa'da ise umut ettiği sayıda milletvekili çıkaramadı.

3. AKP'nin Başarısının Nedenleri

AKP'nin –özellikle DTP açısından beklenmedik olan ve hesap şaşırtan- bu büyük seçim başarısını mümkün kılan başat faktörleri şu şekilde sıralamak mümkündür:

⁵ Veriler için bakınız: www.secim2007.ntvmsnbc.com/default.aspx

⁶ DTP'nin birinci olduğu iller şunlardı: Ağrı, Batman, Bitlis, Diyarbakır, Hakkâri, Iğdır, Kars, Mardin, Muş, Siirt, , Şırnak, Van. Buna mukabil AKP Adıyaman, Bingöl ve Şanlıurfa'da, DYP ise Ardahan'da en çok oy alan parti olmuşlardı.

⁷ 22 Temmuz'da DTP'nin desteklediği bağımsızların birinci olduğu iller şunlardı: Diyarbakır, Hakkâri, Iğdır, Muş ve Şırnak. Türkiye genelinde bakıldığında ise, 81 ilin 68'inde AKP, 6'sında (Diyarbakır, Hakkâri, Iğdır, Muş, Şırnak ve Tunceli) DTP destekli bağımsızlar, 5'inde (Çanakkale, Edirne, İzmir, Muğla ve Tekirdağ) CHP, 2'sinde de (Mersin ve Osmaniye) MHP birinci parti oldular. Bu siyasal tablo; AKP'nin Türkiye'nin tümüne seslenen ve Türkiye'nin tümünden oy alan tek parti konumuna yükseldiğine delalet eder. Diğer siyasal partiler lokal bir alanda (DTP, Doğu ve Güneydoğu'da; MHP, İç Anadolu'da; CHP ise çok dar bir kıyı şeridinde) etkin birer aktör iken, AKP etnik ve ekonomik farklılıkları ne olursa olsun her bölgeden ve her kesimden oy alabilme başarısını gösterdi. 2002'de 81 ilin 57'sinde birinci olan AKP, 2007'de bu sayıyı 68'e çıkarttı.

I. Güneydoğu ve Doğu Anadolu'da oyların şekillenmesinde siyasi partilerin -her anlamda yakıcı bir nitelik arz eden- Kürt sorununa yaklaşımları hayati derecede belirleyicidir. 2002-2007 arasındaki iktidar döneminde AKP, Kürt sorununda kendini -merkeze seslenme iddiasındaki- diğer partilerden farklı kılan ve bölge insanına bu sorunun çözülebileceği düşüncesini aşlayan bir politika izledi. Söz konusu politikanın üç temel görünümünden bahsedilebilir:

a) Başbakan Erdoğan, Ağustos 2005'te, önce Kürt sorununda demokratik tutumlarıyla maruf aydınlarla görüştü, akabinde Diyarbakır'a gelerek "ülkede bir Kürt meselesinin var olduğunu" açıkladı. Başbakan düzeyinde kamuoyuna böylesine net bir açıklamanın yapılması başlı başına önemli bir olaydı. Ama Başbakan bununla sınırlı kalmadı; sorunun büyümesinde ve bugüne kadar çözümlenememesinde devletin de hatalarının bulunduğunu kabul etti. Ve yine Başbakan çözüm olarak da, bugüne kadar tatbik edilen güvenlik eksenli politikaları değil, daha fazla özgürlük ile daha fazla demokrasiyi adres gösterdi. Bu açılım Kürt seçmende çok olumlu bir etki yarattı.

Gerçi Başbakan'ın farklı zamanlardaki açıklamalarında birbirini tekzip eden ifadeler yok değildi.⁸ Keza Başbakan'ın söylediklerinden, AKP'nin ve Başbakan'ın Kürt meselesinde, üzerinde düşünülmüş, somut ve uygulanabilir bir projesinin bulunmadığını da anlamak mümkündü. AKP'nin hâlihazırda bir Kürt politikası yoktu. Ne hükümet programında ne de parti programında Kürt meselesinin çözümüne dair hazırlık vardı. Dolayısıyla, Başbakan'ın Kürt meselesine yönelik açılımı; incelikle dokunmuş ve çözüme temel teşkil edebilecek bir politikaya dayanmaktan ziyade bir niyet beyanı hüviyetindeydi.

Ama bu handikaplarına rağmen, sorunun adını doğru koyan, devletin hatalarını belirtmekten kaçınmayan ve çözüm için demokrasiye vurgu yapan bu niyet beyanı halkta olumlu karşılık buldu. Başbakan'ın sözleri iki açıdan büyük değer taşıyordu: Biri, bu meselede devletin hiçbir hatasının bulunmadığına iman eden ve bunu mutlaklaştırdığı oranda da çözümün önünde set gibi duran zihni blokajın kırılmasını sağlamasıydı. Diğeri ise, bölgede siyaset yapan AKP teşkilatlarının elini rahatlatmasıydı. Artık AKP'lilerin söyleyecek sözleri vardı; bunun

⁸ Misalen; Başbakan Diyarbakır'a gitmeden kısa bir süre önce gittiği Norveç'te "Bizim Kürt sorunumuz yoktur" demişti. Keza Erdoğan, Diyarbakır'dan sonra gittiği Yeni Zelanda'da ise "Kürt kökenli vatandaşların sorunları, Türk vatandaşların sorunları kadardır. PKK'nın Kürt kökenli vatandaşlar üzerinden nemalanma sorunu vardır. Bölücülük sorunu vardır" dedi. Böylece kısa süreler içinde Başbakan, birkaç defa kendi kendini tekzip eder hale geldi.

verdiği güvenle halkla daha rahat ve daha fazla iletişime geçtiler, onlarla daha sıkı ilişkiler kurabildiler. Sorunun bu şekilde -bugüne kadar olandan farklı bir dille- konuşulmaya başlanması halkta sorunun demokratik yollarla çözülebileceğine dair umut yarattı ve yıllardır çift taraflı şiddetten ve şiddetten kaynaklanan sorunların cenderesinde ezilen halk kitleleri bu umudunu AKP'ye destek vererek sandığa yansıttı.

b) Türkiye'de bir süreden beri -özellikle Mersin'deki bayrak yakma provokasyonundan sonra yoğunlaşan bir biçimde- bilinçli ve planlı olarak milliyetçilik yükseltilmeye çalışıldı. Ağırlıklı olarak medyanın dahliyle gerçekleşen bu süreçte, seçimden muzaffer çıkmak isteyen partilerin mutlaka milliyetçi referanslara başvurmalarının zorunlu olduğu gibi bir algı yaratıldı. Milliyetçilik şaha kalkmıştı; o halde işini bilen partilerin yapması gereken ne kadar milliyetçi olduklarını dost-düşmana kanıtlamalarıydı. Nitekim AKP-dışı bir iktidar arayışında olan müesses nizamın bir iktidar izdivacında bir arada görmek istediği CHP ve MHP tüm seçim stratejilerini milliyetçilik üzerine kurdular. Hatta bu iki partiden her biri diğerinden daha fazla milliyetçi olduğunu ispatlamak için sıkı bir milliyetçilik yarışmasına girip son derece sert bir dil kullandılar.

Ancak her milliyetçilik kendini bir "öteki" üzerinden tanımlar ve milliyetçi jargona sarılan her dil "ötekini" aşağılar, kırar, incitir. Bu seçimlerdeki agresif milliyetçiliğin ötekisi Kürtler idi. Milliyetçiliğin taşıyıcılığına soyunan CHP ve MHP'nin söylemleri Kürtleri rencide etti; Kürtler bu söylemlerden -doğal olarak- çok büyük bir rahatsızlık duydular. Kendilerine yönelik rahatsızlık o kadar belirgindi ki, CHP ve MHP bölgeye gelmeye cesaret edemediler. MHP, bölgede tek bir miting bile yapamadı; CHP ise bir tek Tunceli'de miting yapabildi. Ancak bu miting de Baykal için kelimenin tam manasıyla yıkım oldu. Zira koskoca meydanda sadece 300 (yazıyla; üçyüz) kişi vardı ve bunların da orada bulunmalarının nedeni Baykal'a destek vermek değil, aksine onu protesto etmektir.

Baykal ve Bahçeli'nin geleceklerini milliyetçiliğe bağlamalarına karşılık Erdoğan milliyetçilik ile arasına -özellikle bölgede- belli bir mesafe koydu. Seçim gezilerine Baykal ve Bahçeli'ye nispet yaparcasına Doğu ve Güneydoğu'dan başladı Erdoğan; bu bölgelerin bütün illerinde miting yaptı ve her mitingde halka hem demokratikleşme hem de ekonomik kalkınmaya dair pozitif mesajlar verdi. Muhalefet liderlerinin izledikleri politikalar nedeniyle geledikleri bölgelerde Başbakan'ın

"halkın ayağına gitmesi", onların kimliğine ve değerlerini saygılı bir üslup kullanması ve her seferinde üzerine basa basa halkın hizmetinde olduklarını belirtmesi, AKP'nin bölgede yıldızını parlatan unsurlardan biri oldu.

c) Türkiye'de yerleşik iktidar, Mart 2007'den dozu artan bir yönlendirme politikası ile AKP hükümetini sınır ötesi bir operasyona girişmesi için baskı altına almaya başladı. Bu politikayı yürüten üç kesim vardı: Askeri otorite, sınırın öte yanını hedefleyen askeri bir harekâtın mutlak bir gereklilik olduğunu -bizatihi Genelkurmay Başkanı'nın ağzından- defaatle dile getiriyordu. Muhalefet partileri (CHP ve MHP), hükümetin Irak'a girmemekte direnmesinin, her geçen gün şehit cenazelerinin sayısını artırdığını ve ülkenin bütünlüğünü tehdit etmeye başladığını belirtiyordu. Ana akım medya ise, AKP politikasının askerlerin elini kolunu bağladığını iddia ediyor, hükümeti teröristlere taviz vermekle itham ediyordu. Bu üçlü kıskacıtan amaç, en hassas olunan konuda hükümeti toplum nezdinde güç duruma düşürmek ve zayıflatmaktır.

Ancak AKP, tüm manipülatif yayınlara ve tazyiklere rağmen Irak'ın kuzeyine bir askeri operasyon düzenlemekten kaçındı. Kürtlerin kahir ekseriyeti -siyasi aidiyetlerinden bağımsız olarak- bir sınır-ötesi harekâta karşı olduklarından, AKP'nin bu tavrı, bu partinin Kürtler arasındaki tutulma-beğenilme oranını artırdı. CHP ve MHP'nin gözü kara bir şekilde operasyondan yana taraf olmaları AKP'yi rakipsiz bir konuma getirdi; bunun neticesi olarak da CHP ve MHP bölgede sandığa gömülürken AKP büyük bir sandık başarısına imza attı.

II. AKP'nin başarısının altında yatan en önemli etmenlerden biri, siyaset dışında kalması gereken kurumların siyasal sürece müdahalesinin halktan gördüğü tepkidir. Türkiye'de halk -genel bir seçmen davranışı olarak- askeri-sivil bürokrasinin siyaset alanını tanzim etme amaçlı müdahalelerine ve bu müdahalelerden siyasal rant devşirmeye çalışan siyasal partilere seçimlerde yüz vermez. Türkiye'nin demokrasi tarihi, bunu kanıtlayan yığınla öğretici örnekle doludur. Mesela 27 Mayıs darbesine çanak tutan ve arka çıkan CHP hiçbir zaman tek başına iktidar vizesi almadı bu toplumdan. 1965'de %52.87, 1969'da 46.55 oy alan AP, lideri 12 Mart'ta darbeye karşı durmak yerine şapkasını alıp gitmeyi yeğleyince 1973'te büyük bir çöküş yaşadı ve % 29.82'ye düştü. Buna mukabil darbe karşıtı bir tutum alan Ecevit sayesinde CHP'nin yıldızı parladı; CHP 1973'te % 33.30, 1977'de ise % 41.38 oy alarak birinci parti oldu.

12 Eylül darbesinden sonra yapılan ilk serbest seçimlerde cunta yönetiminin alenen desteklediği Turgut Sunalp'ın MDP'si % 23.27 ile sonuncu olurken, cuntanın açıkça karşı olduğu Turgut Özal liderliğindeki ANAP % 45.14 ile tek başına hükümet oldu. 2002 seçimleri ise, 28 Şubat'ın bütün mimarlarının sandığa gömülmesiyle sonuçlandı. Siyasal süreci akamete uğratan 28 Şubat postmodern darbesine katkıda bulunmanın bedeli; Ecevit'in DSP'si, Bahçeli'nin MHP'si, Yılmaz'ın ANAP'ı ve Çiller'in DYP'si için baraja takılmak ve Meclis'in dışında kalarak siyaseten tasfiye olmak oldu.

2007 seçimlerinin –normalde- Kasım ayında yapılması gerekiyordu. Ancak askeri ve sivil bürokrasi, cumhurbaşkanlığı seçimlerinin zamanında yapılmasına engel olup bir rejim bunalımı çıkardılar ve genel seçimlerin vaktinden daha önce yapılmasına sebebiyet verdiler. Hatırlanacağı üzere, Genelkurmay Başkanlığı 27 Nisan'da gece yarısına yakın bir saatte bir e-muhtıra yayınladı. Hükümet bu muhtırayı sineye çekmedi, hemen ertesi gün açık bir dille muhtıraya karşı durduğunu ilan etti, muhtırayı askere iade etti. Fakat Anayasa Mahkemesi, askerin elektronik darbe tehdidinden bir vazife çıkartarak "367 kuralı" gibi bir hukuk garabeti ihdas etti. Böylece sistem işlemez hale gelince hükümet rejimin içine girdiği tıkanıklığı gidermek için seçimi erkene aldı.

Tüm bu olayların ardından yapılan seçimlerde AKP'nin büyük bir oy artışı ile çıkmasında, silahlandırılmış bürokratların ve yüksek yargı makamlarının siyasete müdahale etmelerinin toplumda yarattığı rahatsızlık önemli rol oynadı. Bu rahatsızlığın Kürtlerin de oy verme davranışlarını etkilediği de muhakkaktır. Kürtler, asla siyasete bulaşmaması lazım gelen kurumların politik alanı düzenleme ve siyasi iktidar üzerinde bir vesayet makamı gibi davranmalarını hoş görmedi; bu davranışlarına maruz kalan/mağdur olan AKP'ye destek verdi; buna karşılık askeri-sivil bürokrasiden medet uman CHP, ANAP ve D(Y)P gibi partileri de cezalandırmakta tereddüt etmedi. Kısacası e-muhtıra ve 367 kararı amaçladığının tersi bir işlev gördü: AKP'yi zayıflatmak yerine güçlendirdi; AKP karşısından kuvvetine kuvvet katmak istediği CHP'yi zayıflattı, ANAP ve D(Y)P birlikteliğinin ise son bulmasına neden oldu.

III. Tarhan Erdem'in verilerine göre, Türkiye'de halkın % 78'inin oy verirken gözettiği temek kıstas "ekonomik durum ve beklentiler" dir. Yani Türkiye'de insanlar rey'inin rengini belirlerken, soyut ideolojik klişelere değil, kendilerinin ve çocuklarının somut sorunlarına çareler üreten ve gelecek için umut vaat eden politikalara teveccüh ediyor. Bu meyanda AKP'nin ekonomik ve sosyal politikalarının üzerinde

durulmalıdır. AKP, temelleri Kemal Derviş döneminde atılan ekonomik programı kararlı bir şekilde uyguladı; enflasyonu ve bütçe açıklarını düşürdü, ülkeye yabancı sermayenin girişini belirgin bir şekilde arttırdı. AKP döneminde Türkiye, 4 yıl boyunca ortalama 7.3 oranında büyüyen ve büyümesini 21 çeyrek dönem boyunca aralıksız sürdüren bir ekonomiye sahip hale geldi.

Ekonomik göstergelerin olumlu seyri AKP'yi seçim yarışında diğer partilere oranla daha avantajlı kıldı. Bunun yanında AKP, ekonomik yapının dönüşmesinden olumsuz şekilde etkilenen toplumsal tabakaları mağduriyetlerini azaltmak için bu ekonomik istikrardan ve büyümeden doğan kaynakların bir kısmını sosyal politikaların finansmanında kullandı. Çağlar Keyder'in "sadaka sosyalizmi"⁹, Cemil Oktay'ın ise "yardım ekonomisi"¹⁰ olarak isimlendirdiği bu modelle AKP, özellikle eğitim ve sağlıkta dar gelirli ailelere önemli destekte bulundu. Örneğin eğitim alanında MEB, başarılı ve ekonomik durumu zayıf olan ilk ve orta öğretim öğrencilerine ödenen karşılıksız burslar, hem miktar hem de sayı olarak artırdı. 2002'de 12.63 YTL iken beş yılın sonunda 65 YTL'ye yükselen burslardan faydalanan öğrencilerin sayısı da beş yılda 94.000'den 150.000'e çıktı. Keza Bakanlık özellikle kırsal bölgelerde ailelerin çocuklarını okula göndermelerini sağlamak amacıyla Şartlı Nakil Transfer Fonu ile öğrencilerin annelerinin adına hesap açtı ve onlara -çocuklarını okula gönderme karşılığında- nakdi yardım bağladı. İlk ve orta öğretim kitaplarından sonra lise kitaplarının da öğrencilere bedelsiz verilmeye başlandı. Eğitime verilen bu desteğin sonucu olarak, hem kız çocuklarının okula gönderilme oranı yükseldi, hem de burslardan yararlanan kız öğrencilerin oranı arttı. 2002'de karşılıksız burs alan kız öğrencilerin oranı % 42 iken 2007'de bu oran rakam % 47'ye çıktı.¹¹

Sağlık alanında AKP iki yönlü bir politika yürüttü: Bir yandan SSK ve Devlet Hastanesi ayrımını kaldırıp bütün kamu hastanelerini tek çatı altında toplayarak ve vatandaşların özel hastanelerden de yararlanmasını sağlayarak sağlık hizmetlerine ulaşımı kolaylaştırdı. Diğer yandan ise, yeşil kart uygulamasının alanını genişleterek daha fazla sayıda -herhangi bir sosyal güvencesi olmayan- vatandaşın sağlık hizmetlerinden ücretsiz faydalanmasını temin etti. Sağlık Bakanlığı'nın verdiği rakamlara göre, 2007 yılı itibariyle 13.990.619 vatandaşa yeşil

⁹ Cem Erciyes ile yapılan söyleşi, Radikal Kitap, 21.09.2007

¹⁰ Neşe Düzel ile yapılan söyleşi, Taraf, 17.12.2007

¹¹ Yeni Şafak, 03.11.2007

kart verilmiş durumda, yani yeşil kart şemsiyesi altında sağlık hizmetlerinden faydalananların sayısı yaklaşık 14 milyonu buluyor.¹² AKP, yardımı sadece eğitim ve sağlıkla da sınırlı tutmadı. Sözgelimi yaşlılara ve engelli vatandaşlara da nakdi yardım sağlandı. Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı, valilikler kanalıyla, fakir ailelere her yıl 500 kg. ücretsiz kömür dağıttı.

AKP'nin izlediği sosyal politikada merkezi hükümetçe yapılan yardımlarla yetinilmedi; bunun yanı sıra AKP'li belediyeler de önemli işlevler yüklendi, özel sektör ve sivil toplum kuruluşları ön plana çıkarılmaya çalışıldı.¹³ Örneğin AKP'li belediyeler çeşitli yardımlarla dar gelirli ailelere ulaşmaya çalıştı. AKP'li belediyeler-başta Ankara ve İstanbul olmak üzere- bugüne kadar Türkiye genelinde rekor sayıda yardım paketi dağıttı. Gıda, mobilya, giyecek, burs, kırtasiye ürünleri, kömür gibi çeşitli kalemlerde yardım dağıtan belediyeler, 2006'dan bu yana 2 milyonun üzerinde aileye ulaştı. Ankara'da her yıl 130.000 ile 150.000 arasında erzak paketi dağıtılıyor. Ankara Büyükşehir Belediyesi, her gün 50.000 civarındaki yoksula ekmek veriyor. 2005'te 390.000, 2006'da 365 bin yardım paketi dağıtan Ankara Belediyesi'nin 10 yılda dağıttığı toplam erzak paketi sayısı ise 1.5 milyona ulaştı. İstanbul'da ise binlerce aileye sağlık yardımında bulunan belediye, sadece geçen yıl Ramazan ayında 600.000 aileye erzak yardımı yaptı.¹⁴

AKP'nin yürüttüğü bu sosyal politika, Türkiye'nin her bölgesinde olduğu gibi, Doğu ve Güneydoğu'da da AKP'nin oylarının yükseltilmesinde önemli bir faktör oldu. Hatta denilebilir ki, zorunlu göç politikası nedeniyle yerinden edilmiş ve kentlerin varoşlarını sığınmak durumunda kalmış ve yoğun mağduriyetlere duçar olmuş insanlara ulaşılması AKP'nin bölgede hem itibar hem de oy kazanmasında en önemli etkenlerden biri oldu; yoksulların ve mağdurların oyları önemli bir oranda AKP'ye kaydı. Diyarbakır'daki seçim sonuçları, bu oy kaymasının somut bir göstergesidir: Örneğin Diyarbakır'da daha ziyade dar gelirli ve yoksul insanların yaşadığı 5 Nisan Mahallesi'nde 2002'de AKP 2.803 oy almışken, 2007'de bu sayı 6.007'ye çıktı. DTP ise aynı mahallede 2002'de 13.254 oy almışken 2007'de 8.925'e düştü. Yine aynı

¹² Radikal, 11.12.2007

¹³ AKP'nin dayandığı ideolojik temelleri yansıtan Muhafazakâr Demokrasi Belgesi'nde bu partinin sosyal politikalara ilişkin yaklaşımı şöyle tarif edilir: "Devletin özellikle mağdur ve muhtaç kesimler üzerinde sosyal politikalar sürdürmesi gerekliliğine inanılmakla birlikte, özel sektör, gönüllü kuruluşlar ve sivil toplum kuruluşları ön plana çıkarılıyor." Bu konuda bakınız: www.akparti.org.tr.

¹⁴ Milliyet, 16.06.2007

özelliklere sahip İskender Paşa Mahallesi'nde AKP 397'den 1.064'ye çıkarken, DTP 1.697'den 1.062'ye düştü; Kooperatifler Mahallesi'nde AKP 3.739'dan 6.166'ya yükselirken, DTP 5.467'den 3.765'e geriledi.¹⁵

IV. AKP'nin seçim başarısını temin eden faktörlerden biri de, bu partinin iktidarı döneminde, daha önceki iktidarlardan çok daha yoğun bir şekilde, genel toplumsal yararlar sağlayan alt yapı yatırımlarına yönelmiş olmasıdır. Bu bağlamda en çok sözü edilen çalışmalar ise, Toplu Konut İdaresi'nin işlevsel bir hale gelerek ucuz ve kaliteli konut yapımına hız vermesi, ülke genelindeki duble-yol (çift-yol) çalışmaları, KÖYDES ve BELDES projeleridir. Özellikle son anılan iki proje, Doğu ve Güneydoğu'da oy panoramasının şekillenmesinde önemli bir rol oynadı.

KÖYDES; köylerin – başta içme suyu ve yol olmak üzere- temel alt yapı gereksinimlerini destekleyen bir projedir. 2005'te başlatılan, 2007 itibariyle büyük bir kısmı tamamlanan ve 2008'de de devam etmesi öngörülen bu proje ile Türkiye çapında tüm köylerin içme suyu, yol, kanalizasyon ve tarımsal sulama gibi temel altyapı gereksinimlerinin karşılanması hedeflenmektedir. BELDES ise, kısaca, nüfusu onbinden az olan belediyelerin sorunlarını giderme projesidir. 2007'de KÖYDES ile paralel yürütülmek üzere başlatılan bu projede gaye, küçük belediyelerin altyapı ihtiyaçlarını gidermek ve belediyelerin sunmak zorunda olduğu hizmetlerin kalite ve standartlarını yükseltmektir.

Rakamlara bakıldığında bilhassa KÖYDES'in gayet başarılı olduğu söylenebilir. KÖYDES ile 2005'te suyu olmayan 786 köye sıfırdan içme suyu şebekesi çekilmiş, 2.332 köyün ise mevcut içme suyu şebekesi geliştirilmiştir. Böylece toplamda 3.218 köyde yaşayan yaklaşık 800.000 vatandaş içme suyuna kavuşmuştur. 2006'da ise 1.449 köye yeni içme suyu şebekesi yapılmış, 7.134 köyde de mevcut şebeke geliştirilmiştir. Yani 2006 yılında da 8.583 köyde yaşayan yaklaşık 2.100.000 vatandaşa içme suyu hizmeti götürülmüştür. Toplamda 2005 ve 2006 yıllarında KÖYDES Projesinin sadece su bölümüne ilişkin hizmetlerinden yararlanan insan sayısı üç milyonu bulmaktadır. Proje kapsamında 2007 yılında da Kasım 2007 itibariyle bitirilen 17.387 projeden 5.844 adedi içme suyu ile ilgili projelerdir. Yine 2007 yılındaki proje gerçekleştirmeleriyle ilgili genel duruma göz attığımızda Kasım 2007 itibariyle %70'i ve üzeri tamamlanan proje sayısının 1.367; devam eden proje sayısının 3.156; ihale aşamasında olan proje sayısının 538 ve henüz başlamayan proje sayısının da 1.298 adet olduğunu görmekteyiz.

¹⁵ Ferit Aslan, Milliyet, 02.08.2007

Rakamlardan da anlaşıldığı üzere sadece 2007 yılında toplamda 23.746 adet projenin gerçekleştirilmesi hedeflenmiştir.¹⁶

Devreye girdiği 2005'den bugüne kadar KÖYDES projesi için yapılan harcama 4.5 milyar YTL'dir. 2008'de bu projeye ayrılan 2 milyar YTL ile birlikte toplam tutar 6.5 milyar YTL'yi bulacaktır. Burada önemli olan husus, söz konusu proje için ayrılan ödeneğin dağıtımında Doğu ve Güneydoğu illerine öncelik verilmiş olmasıdır. Örneğin 2007 yılında iller itibariyle yapılan ödenek dağıtımında en yüksek ödenek 64.438.000 YTL ile Diyarbakır'a tahsis edilmiştir. Diyarbakır'a gönderilen bu ödenekle sadece 2007 yılında gerçekleştirilmeye çalışılan proje sayısı ise 691'dir.¹⁷ Yine Valilikten alınan bilgilere göre; 2003-2007 yılları arasında Diyarbakır'da 1210 adet içme suyu ünitesi tamamlanmış, 700 Km. köy yolu asfaltlanmış, 400 Km.si yeni olmak üzere 4500 km. stabilize yol yapılmış ve köy yolları ile içme suyu çalışmalarına toplam 199 milyon YTL para harcanmıştır.

KÖYDES ve BELDES, bir taraftan kırsalda kalanların merkez ile entegrasyonunu güçlendirmiş, diğer taraftan ise kırsal yörelere modern hayatın temiz su, kanalizasyon ve yol gibi olmazsa olmazlarını taşımıştır. Bu çalışmalar seçmenin indinde karşılığını bulmuş ve böylelikle AKP bölgede DTP'yi geride bırakmayı başarmıştır.

V. Bugüne kadar yapılmış bütün kamuoyu araştırmalarında, bölgede yaşayan insanların AB'ye desteği Türkiye ortalamasının üzerinde çıkmıştır. Bölgenin AB'den yana tavır almasını sağlayan esas iki nedenden bahsedilebilir: Birincisi, Türkiye'nin diğer bölgelerinde olduğu gibi bu bölgede de insanlar AB'yi daha müreffeh ve daha insancıl bir yaşamın adresi olarak düşünüyorlar. Farklı kesimler -AB'nin karmaşık kurumsal yapısının teknik ayrıntılarının üzerinde fazlaca durmaksızın- bu birliğe dâhil olmakla ekonomik durumlarının bugünkünden daha iyi bir seviyeye geleceğini, siyasi ve hukuki açıdan daha rahat bir ortama kavuşacaklarını, kısacası daha rahat bir hayata ereceklerini umut ediyorlar. Hiç şüphesiz bazı dönemlerde AB'nin kimi taleplerinin medyada "dayatma" olarak lanse edilmesi toplumda rahatsızlık yaratıyor ve buna bağlı olarak AB'ye olan destek -görelî olarak- düşüyor. Buna rağmen, daha huzurlu ve iyi bir yaşam umudu

¹⁶ KÖYDES ve BELDES projelerine ilişkin rakamlar için bakınız: Ali Soylu, AKP'nin Başarısında KÖYDES ve BELDES'in Rolü http://stratejikboyut.com/article_detail.php?id=108, (08.12.2007).

¹⁷ Soylu, a.g.m.

AB'den yana taraf olanların sayısının her daim AB'ye karşıt olanlardan daha yüksek olmasını sağlıyor.

İkincisi, bölge insanların Kürt sorununun demokratik ve siyasi mekanizmalarla çözülmesinde, Kopenhag Kriterleri'nde ifadesini bulan Avrupa siyasi ölçütlerinin önemli bir işlev üstlenebileceği dair düşünceleridir. Buna düşünceye göre; eğer AB ölçütlerinin Türkiye'nin siyasal yaşamına tam manasıyla uygulanması halinde, hem Kürt sorunun şiddete sapmasının sebepleri ortadan kalkacak (veya en azından azalacak), hem de mevcut halinin sona erdirilmesi için daha elverişli bir siyasal zemin elde edilecektir. Nitekim AB sürecinde yapılan değişikliklerin Kürt sorunun barışçıl çözümüne ve toplumsal uzlaşmaya katkı sunan bir etkide bulunması, bölgenin bu düşüncesindeki haklılığını kanıtlar. AB sürecinde idam cezasının kaldırılması, dil haklarının –kısmen de olsa- tanınması, anadilde yayın ve anadilde öğrenim gibi hakların Türk mevzuatına girmesi, temel hak ve özgürlüklere ilişkin uluslar arası sözleşme hükümleri kanunların üzerinde konumlandırılması, DGM'lere son verilmesi gibi değişikliklerin yapılmış olması, Kürt Sorununun demokratik ve barışçıl çözümü için, eski dönemlerle kıyas kabul etmez çok olumlu bir imkân yaratmış ve sorunun çözümü noktasında Kürtleri ümitvar kılmıştır. Bu nedenle Kürtlerde AB'ye katılma ve onun bir parçası olma talebi hep yüksek olmuştur.

Kürtlerin bu kadar önemseydiği AB projesini en fazla sahiplenilen parti AKP oldu. Özellikle iktidarını ilk üç yılında AB yolunda çok önemli mesafeler kat etti. Gerek zihniyet ve gerek uygulama önemli bazı aksaklıklarına rağmen AKP'nin yaptığı hukuksal değişiklikler, Türkiye'de demokrasinin tahkim edilmesi ve yetkinleştirilmesi bakımından son derece değerli ve önemliydi.¹⁸ İktidar dönemini son iki yılında ise AKP'nin AB'ye ilişkin çalışmalarında bir tavsama görüldü; AKP, AB'ye uyum göstermek konusunda eskisi kadar iştahlı değildi. Ama bu yavaşlamaya rağmen, siyasi arenada en fazla AB yanlısı parti yine hep AKP oldu. Zira CHP ve MHP, yükseldiği varsayılan milliyetçi dalgadan maksimum oranda istifade etmek için AB'ye karşı durdular.

¹⁸ AKP döneminde yapılan anayasal değişikliklerin kapsamlı bir analizi için bakınız: Mithat Sancar, AB Uyum Süreci ya da Bir İhtimal Olarak Demokratikleşme, Birikim, Sayı 184-185, Ağustos-Eylül 2004, s. 39-53; Mithat Sancar, "AB Sürecinde İnsan Hakları, Demokratikleşme ve Uygulama Sorunları Sempozyumu"na sunulan tebliğ, 26-27-28 Eylül 2003, Diyarbakır Barosu Yayını, s.171 vd.; Vahap Coşkun; Anayasal Değişikliklerin Anlamı, İnsan Hakları Derneği ve Türkiye İnsan Hakları Vakfı'nın Bursa'da düzenlediği "7. Türkiye İnsan Hakları Hareketi Konferansı"na sunulan "Anayasal Değişikliklerin Anlamı" başlıklı tebliğ. 03-05.12.2004

Bu noktada DTP'nin AB'ye bakışına da dikkat çekilmelidir. DTP (ve öncülleri) siyasal alana dâhil olduğu günden beri kategorik olarak AB'den yana durdu. Çünkü talep ettikleri hak ve özgürlüklerin öznesi olarak kolektif kimlikleri görüyor ve AB'nin buna uygun olduğunu düşünüyorlardı. Ancak AB'nin yöntemi farklıydı; AB, temel hak ve özgürlükleri kolektif yapıntılar (halk, millet, sınıf, vs...) üzerinden değil de bireyler üzerinden gerçekleştirmeye çalışıyordu. Ayrıca AB, PKK'yi terörist olarak kabul ediyor ve DTP'den PKK ile aralarına mesafe koymasını talep ediyorlardı. Bu gibi hususlar AB'ye karşı bir soğukluk yarattı, parti 22 Temmuz seçimlerine AB vurgusu ile girmekten imtina etti.

Bugün AB konusunda DTP'de iki farklı görüşün olduğu söylenebilir: Bir yanda Kürt sorunun çözümü için en uygun çerçevenin AB mevzuatı olduğunu belirtenler var ve bunlar AB'ye verilen desteğin - eskisi gibi- kararlılıkla sürdürülmesini istiyorlar. Örneğin Aysel Tuğluk, sorunun nihai çözümü ancak AB perspektifi içerisinde mümkün bulanlar arasında yer alıyor.¹⁹ Diğer yanda ise -DTP Grup Başkan vekili ve Diyarbakır Milletvekili Selahattin Demirtaş gibi- AB'nin birey temelli yapılanmasının Kürtlerin taleplerini karşılamaya yetmediğini savunanlar var; bunlar ise AB'ye karşı biraz daha mesafeli bir yaklaşımı benimsenmesi gerektiğini dile getiriyorlar.²⁰

CHP ve MHP'nin anti-AB'ci olduğu, AKP'nin AB'yi en çok isteyen parti görüldüğü ve DTP'nin de ikircikli bir hal sergilediği bu siyasi tablonun seçime şu şekilde aksettiği söylenebilir: DTP, AB'den ötürü çok büyük bir oy kaybına uğramadı. Zira AB'ye dönük tartışma henüz DTP tabanında yankı bulmuş değildi, tartışma daha çok partinin tavanında ve teorik düzeyde yürütüldü/yürütülüyor. Fakat AB konusunda patinaj yapmanın DTP'ye maliyeti, özellikle AB düzeyindeki prestij kaybı oldu. Söz konusu tablodan en kazançlı çıkan ise AKP oldu. Çünkü CHP ve MHP'nin AB'ye cepheden karşı çıkan politikaları Kürtler tarafından makbul görülme şansı yoktu; bu nedenle AKP, AB'ye taraf olan DTP'ye de oy vermek istemeyen -özellikle kentli- Kürt seçmenler için alternatifsiz kaldı ve bu kesimin oylarını almakta zorlanmadı.

¹⁹ TESEV'in 24 Ekim'de İstanbul'da düzenlediği "Küresel Bir Tartışma: Güvenliği Sağlarken İnsan Haklarını Korumak" başlıklı uluslararası konferansta yaptığı konuşma.

²⁰ Heinrich Böll Vakfı ve Diyarbakır Barosu'nun Diyarbakır'da düzenledikleri "Türkiye'de Kürtler: Barış süreci için Temel Gereksinimler" başlıklı konferansta yaptığı konuşma.

4. DTP'nin Mağlubiyetinin Nedenleri

Bir siyasal partinin sürekli olarak büyüyüp oy oranını artırmasında kendi başarısı kadar rakiplerinin başarısızlığı ve yetersizliğinin de önemi bir etmen olduğu belirtilmelidir. İtiraf etmek gerekir ki AKP, ne Türkiye genelinde ne de bölge özelinde güçlü bir muhalefetle karşılaşmadı. Türkiye genelinde -ana muhalefet olarak- CHP'nin, bölge düzeyinde ise DTP'nin yürüttüğü muhalefet son derece cılız kaldı.

Her sorunu "laiklik" ile ilintilendiren bir muhalefet tarzı benimseyen CHP, toplum içindeki farklılıkların kültürel kimlik ve demokratikleşme istekleri, yaşam seviyesi bakımından toplumsal skalanın alt basamağında bulunan kesimlerin sosyal adalet talepleri, sayısı çığ gibi artan genç nüfusun -başta eğitim olmak üzere- daha müreffeh bir gelecek arzuları, vb. gibi bir sosyal demokrat partinin asıl besleneceği muhalefet kanalları dururken, yalnızca laikliğe yoğunlaştı ve toplumu "şeriat" tehlikesiyle korkutmayı kendisi için yeterli saydı. Oysa bu politikanın bir toplumsal karşılığı yoktu. İnsanlar, CHP'nin tüm abartılarına ve çarpıtmalarına rağmen, AKP iktidarının bir gizli ajandasının varlığına ve bu ajanda sebebiyle laikliğin bir tehditle karşı karşıya bulunduğuna inanmadılar. Halk CHP'nin korkutma siyasetine prim tanımadı ve bundan önceki dört seçimde olduğu gibi bu kez de Baykal ile ekibini kendi yarattıkları korku imparatorluğuyla baş başa bıraktı.

DTP'ye gelince; DTP'nin birkaç noktada gösterdiği yetersizlik DTP'nin oy tabanının aşınmasına neden oldu.

I. DTP, Kürt sorununun çözümünü varlık nedeni olarak gören bir parti. Ne var ki bu derece yaşamsal bir konuda dahi DTP, sınırları net bir şekilde çizilmiş açık ve net bir siyasi proje ortaya koyamadı. Bunun iki nedeninden bahsedilebilir:

a) Türk siyasi yapısının DTP üzerindeki aşırı baskıcı ve yasakçı tutumu, DTP'nin açık bir siyaset geliştirememesinde müsebbiplerinden biridir. DTP ve öncülleri, hukuki ve siyasi bir kısıka alındığından, bu parti hep öncelikle bir var olma mücadelesi verdi. Enerjinin büyük bir kısmının var olmaya harcanması, partinin asıl ilgilenmesi gereken konulara gereği gibi yönelmesini, bu konularda alternatifler üretmesini engelledi. Ayrıca bu gelenekten gelen partilerin ardı ardına kapatılması, partideki aşırı uçların törpülenmesine mani olduğu gibi, partinin çerçeveleri iyi çizilmiş bir siyasetin olgunlaştırmasını da imkânsız kıldı.

b) Somut politik proje yokluğunun bir diğer nedeni DTP üzerindeki PKK ve Öcalan etkisidir. PKK ve DTP aynı politik tabana seslendiklerinden birbirlerinden etkilenmeleri kaçınılmazdır. Ancak burada baskın karakter PKK ve Öcalan'dır, dolayısıyla DTP hep belirlenen ve etkilenen konumundadır. PKK ve Öcalan'ın ise Kürt meselesinin çözümüne dair kristalleşmiş bir önerisi mevcut değildir. Daha ziyade Öcalan'ın okumalarına göre değişen ve aralarında irtibat kurmanın pek de mümkün olmadığı fikirler çözüm diye sunuluyor. Fakat "demokratik cumhuriyet"ten "ekolojik toplum"a, "demokratik konfederalizm"den "demokratik özerklik" e kadar çeşitlilik arz eden bu düşünceler, hem çözüm yolunun çetrefilleşmesine, hem de DTP'nin düşünsel ve pratik olarak çok sınırlı bir alana hapsolmasına neden oluyor.²¹

Bu iki nedenden ötürü DTP yöneticileri hep genel geçer bir dille yetinmek durumunda kaldılar. Hemen her zeminde "barış, kardeşlik, özgürlük" gibi -aslında kimsenin söylem düzeyinde karşı durmadığı- değerleri savundular ama bu değerlerin gerçek hayata nasıl aksettirileceği konusunda somut bir program geliştirmediler. Söz misali çatışma ortamının nasıl sona erdirileceği, silahsızlandırmanın nasıl gerçekleşeceği, kardeşliğin hangi yöntemle tesis edileceği ve özgürlüklerin güçlendirilmesi için öncelikli olarak ne yapılması gerektiği gibi mevzularda DTP ne düşündüğünü madde madde halka anlatamadı. DTP'nin seslendiği kitleyi ikna edecek tatminkâr bir program geliştirmememinsin sonucu ise ona yönelen oylarda ciddi bir kırılmanın yaşanması oldu.

II. Kürt meselesinin son 25 yıllık tarihinde, 1990-1995 dönemi önemli bir dönüm noktasıdır. Zira anılan tarihler arasında yoğun bir şekilde uygulanan köy boşaltma politikası ile çok büyük sayıda kitle kırsal bölgelerden kopup kentlere yerleşmek zorunda kaldı.²² Zorunlu göç ile birlikte şehrin varoşlarına sığınan insanlar kimlik problemlerine ek olarak keskin sosyal problemlerle de karşı karşıya kaldı. Daha önce küçük yerleşim birimlerinde bu sorunların aşılmasına veya azaltılmasına yarayan dayanışma ilişkilerinin şehir ortamında işlevini kaybetmesiyle

²¹ Öcalan'a endeksli bir söylemin DTP siyasetinde yarattığı tahribat hakkında bir değerlendirme için bakınız: Vahap Coşkun, Öcalan'ın Diliyle Olmaz, Radikal 2, 21.08.2005.

²² T.C. Başbakanlık Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığının talebi ve koordinatörlüğünde, Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü tarafından hazırlanan Türkiye Göç Ve Yerinden Olmuş Nüfus Araştırması'na göre, isteği dışında göç edenlerin sayısı 958.680-1.201.200 arasındadır.

birlikte insanlar, gönül verdikleri siyasal partilerin bu sorunlarına eğilmesini talep etmeye başladılar.

Fakat DTP kendi tabanının bu yöndeki beklentilerine cevap veremedi. Bu, DTP'lilerin de kabul ettiği bir gerçek. Örneğin Diyarbakır Milletvekili Aysel Tuğluk, bu konuda samimi bir özeleştiri örneği verdi. Tuğluk bir söyleşisinde "Neden siyasal önceliğiniz Öcalan'ın koşulları vs. oldu, oysa Güneydoğu'da daha ağır bir tablo var ve siz DTP olarak hiç bu sorunları öncelikli politika yapmadınız?" şeklindeki bir soruyu şöyle yanıtlıyor:

"Bu konular önemli ve DTP bu konularda iyi bir sınav veremedi. DTP kendi içine dönerek bunların muhasebesini yapabilmeli. Bazı sorular sormalı kendine: 1. nerede hata yaptık? 2. hangi hassasiyetlere dikkat etmedik, 3. siyasetin diyaloga, esnekliğe dayanan yönünü ne kadar geliştirebildik, 4. ve en önemlisi de halkın taleplerine cevap verecek politikaları ve projeleri ne kadar gerçekleştirebildik? Her zaman belirtiyorum; önemli bir meseleyi popülist bir dille anlatmaya kalkarsanız, izah edemezsiniz! Bu tür ajite sözlerle halktan coşkulu bir tepki alabilirsiniz, ama aslolan bu halka ne kazandırdığınızdır. Bu dil sorunların çözümüne katkı sunmaz. Aşırı politize edilmiş bir dil kutuplaştırır... Kendimize şunu sormalıyız, bu halk bizden neyi, hangi hizmeti nasıl yapmamızı bekliyor? Bize oy veren taban kimliğini, kültürünü istiyor ama huzuru da, ekonomik refahı da istiyor. DTP olarak siyasetimizi bu argümanlar üzerinden demokratik olgunlukla kurgulayabilmeliyiz..."²³

Tuğluk aynı söyleşide AKP'nin bölgede elde ettiği başarının temelinde, AKP'nin tüm toplumu kavrayacak bir dil geliştirmiş olmasının yattığını belirtiyor ve kendilerinin ise toplumsal taleplere karşılık gelecek bir dil tutturamadıklarının altını çiziyor: "Bize oy verenlerin sadece kimlik ve kültürel haklar sorunu yok. Bu toplum aynı zamanda huzur, barış ve ekonomik refah da istiyor. Alt yapı, eğitim, sağlık gibi sorunları da var ve bunlar da en az kimlik ve kültürel haklar kadar önemli. Türkiye Partisi olma iddiamız vardı. Bunun için tüm Türkiye'yi kapsayacak, tüm topluma hitap edecek siyaset, politika, tarz, dil oluşturabildik mi? Hayır. Bırakın Türkiye partisi olma iddiasını kendisine oy verenleri de yeterince temsil edemedik. Başarısız olduk açıkçası. AK Parti'nin başarısı da burada belki. AK Parti tüm toplumu kavrayabildiği, taleplere sahip çıkabildiği için başarılı oldu."

²³ Murat Aksoy ile yapılan söyleşi, Yeni Şafak, 27.11.2007

Hem Türkiye'nin hem de kendi tabanlarının büyük bir değişim geçirdiğini ve bu nedenle bu değişimi yansıtacak yeni bir politikaya olan ihtiyacın kendini dayattığını belirten Ahmet Türk de, salt etnik siyasetle varılacak bir noktanın bulunmadığını belirtiyor. "DEP döneminden bugüne halkın ve devletin durumunda önemli değişimler oldu. Parti tabanı eskisi gibi baskı görmüyor. 'Ben değişmiyorum' demek, insana ait bir söz olmamalı. Deneyimlerden ve yaşadıklarımızdan dersler çıkarmak gerekiyor. Ben, geçmişte etnisiteyi çok öne çıkaran bir mantığa sahiptim. Ama bugün etnisite üzerinde siyasetin büyük tehlike ve tuzaklarla dolu olduğunu görmeye başladım. Eskiden, 'herkesin devleti varken Kürtlerin niye olmasın' diyorduk. Şimdi bunun kolay olmadığını ve böyle bir durumun birlikte dostça yaşayan iki halk arasında büyük düşmanlıklar yaratacağını ve bu halkların geleceğini karartacak bir noktaya götüreceğini düşünüyorum. Etrafımız tuzaklarla dolu. Çek ve Slovaklar gibi değiliz ki. Bence, birlikte yaşamının müthiş yararları var. Kaldı ki dünya küçülürken bu durumun tersini savunmanın yararı yok."²⁴

III. DTP'nin bölgede elinde bulundurduğu belediyelerde gösterdiği performansın halk tarafından yeterli bulunmaması da, DTP'nin yenilgisini hazırlayan etkenlerden biri oldu. AKP, DTP'nin iktidar olduğu belediyelerde oylarını 3 misli artırdı. AKP'nin bu denli yüksek oy artışını Diyarbakır'ın DTP'li başkanlar tarafından yönetilen ilçelerindeki sonuçlarda görmek mümkündür. AKP, DTP'nin yerel iktidar olduğu Bismil'de 4.749 olan oyunu 14.165'e, Ergani'de 6.598 olan oyunu 19.189'a, Silvan'da 2.073 olan oyunu 8.904'e, Kocaköy'de 583 olan oyunu 1.743'e çıkardı.²⁵ Bu sonuçlar, vatandaşların genel seçimlere ilişkin tercihlerinin belirlenmesinde partilerin yerel düzeydeki çalışmalarına yönelik değerlendirmesinin önemli bir faktör olduğunu kanıtladı.

IV. Bölgedeki seçimleri konu alan bir çalışmada, DTP'nin seçimlere bağımsız adaylarla girmesinin üzerinde de durulmalıdır. Öncelikle belirtmek gerekir ki; DTP için seçimlere bağımsız adaylarla girmek, bir tercih değil bir zorunluluktur. Zira partinin sürekli olarak % 10 barajına takılması, her koşulda DTP'ye oy verenlerde dahi bir bıkkınlık yaratmıştı. Seçim öncesi yapılan tüm sondajlardan çıkan ortak sonuç; DTP seçmeninin, partisinin barajı aşacak bir oy oranına ulaşabilmesini mümkün görmediğini ve artık oylarının da heba edilmesine tahammülü

²⁴ Habip Güler ile yapılan söyleşi, Zaman, 03.12.2007

²⁵ Aslan, a.g.m.

olmadığını gösteriyordu. Eğer DTP tabanındaki bu eğilime rağmen seçimlere parti olarak girseydi -çok büyük bir ihtimalle- 2002'de aldığı % 6.22'lik oy oranının yanına bile yaklaşılamayacaktı. Nitekim tabanlarındaki bu kararlılığı gören DTP yöneticiler di seçimlere bağımsız adayları destekleme kararı aldı. Peki, bağımsız adayları destekleme stratejisi DTP'nin aldığı sonuç üzerinde nasıl etki yaptı?

Genel olarak seçimlere parti kimliğiyle değil de bağımsız girmek zorunda kalmanın, hem alınacak oy miktarı hem de çıkarılacak milletvekili sayısı bakımından dezavantaj teşkil ettiği kabul edilir. Hemen ifade etmek gerekir ki, seçimlere bağımsız girmek DTP aldığı oyların miktarında büyük bir olumsuzluk yaratmış değildir. Elbette ki, seçimlerin hemen öncesinde AKP ve CHP'nin her türlü siyasi etik kuralını ihlal ederek bağımsız adayların birleşik oy pusulasında gösterilmesi zorunluluğu getirmeleri ve gümrüklerde verilen oyların sadece partilere dağıtılması gibi birtakım zorluklar DTP'nin oylarında bir kayba yol açmıştır ama bu kayıp seçim sonuçlarını etkileyecek ölçüde büyük değildir. Bunun nedeni DTP'nin yerel birimlerinin olağanüstü bir çaba göstermeleri ve kendilerine oy verecek olan seçmenleri örgütlemeleridir.

DTP seçimlere organizasyon açısından iyi hazırlandı. Sözgelimi Diyarbakır dört bölgeye (Kayapınar, Bağlar, Yenişehir ve Suriçi) ayrıldı ve yaklaşık 5.000 gönüllü/partili, her evi tek tek dolaşarak hangi bölgede kime oy verileceğini anlattılar, okuma-yazması olmayan seçmene örnek oy pusulası üzerinden nereye mühür basacaklarını uygulamalı olarak gösterdiler. Böylece seçmene oturduğu bölgeye göre hangi bağımsız adaya oy verileceği belletilmiş oldu. Aynı çalışma bölgenin diğer illerinde de büyük bir disiplin içerisinde yürütüldü; sonuçta DTP parti olarak girmesi halinde alacağı oya çok yakın bir oy aldı.

Ancak bağımsız adaylarla girme zorunluluğunun DTP'nin çıkartabileceği milletvekili sayısını olumsuz yönde etkilediğini söylemek mümkündür. Bu olumsuzluk iki yönlü gerçekleşmiştir: Birincisi, DTP'nin belli bir milletvekili sayısını garanti altına almak için bazı yerlerde çıkarabileceğinden daha az bağımsız aday göstermiştir. Örneğin Diyarbakır'da DTP, 5 milletvekili çıkarabilecek kadar oy almıştır; ancak burada bir organizasyon karışıklığına yol açmamak ve dört milletvekilliğini sağlama almak için 5 aday gösterilmemiş 4 adayla yetinilmiştir. Oysa baraj sorunu olmasa ve DTP seçimlere parti olarak girme imkânına sahip olsaydı, Diyarbakır'da bir milletvekili fazla çıkarabilecekti.

İkincisi, DTP hangi ilde ne kadar bağımsız aday göstereceğini tespit ederken bir önceki seçimin verilerini baz almış ve olası oy kayıplarını göz ardı etmesidir. DTP'nin 1 milletvekilini rahatça çıkarabileceği bazı yerlerde 2 aday gösterdi. Ancak gerek AKP'nin beklenin üzerinde oy alması ve gerek DTP'nin oy kaybı nedeniyle, DTP'nin iki adayı da seçimi kazanamadı. Bunun tipik örneği Ağrı'dır. Ağrı'da DTP tek aday gösterseydi onu seçtirmiş olacaktı. Ancak iki aday gösterip oyları bu iki aday arasında bölünce, hiçbir adayını seçtiremedi. Eğer baraj sorunu olmasaydı, DTP'nin bu tür arayışlara girmesine gerek kalmazdı ve DTP bugün sahip olduğundan daha fazla milletvekili Meclis'e göndermiş olacaktı.

V. Sol partilerle kurduğu seçim ittifakının sağlam temeller üzerine bina edilmemiş olması DTP'nin seçim mağlubiyetini hazırlayan etkenlerden biri oldu. Bahse konu olan ittifakın ne kadar zayıf olduğu, özellikle İstanbul ve Mersin'de seçimlerde çok açık bir şekilde ortaya çıktı. DTP, seçimlerin öncesinde büyük bir şovla İstanbul 2. Bölge'de Baskın Oran'ı desteklediğini kamuya deklere etti. Ancak daha sonra Oran'a desteğini çekti ve hatta onun karşısına eski il başkanını çıkardı. Bu zikzak sonucunda ne Oran, ne de DTP'nin adayı milletvekili olabildi.

İttifakın zayıflığından kaynaklı bir diğer yenilgi de Mersin'de yaşandı. DTP, yaptığı işbirliğinin bir gereği olarak İstanbul 1. Bölge'de ÖDP Genel Başkanı Ufuk Uras'ı destekledi ve sonuçta Uras, DTP'nin oylarıyla milletvekili oldu. Şurası çok açık ki; eğer DTP'nin desteğini arkasına almasaydı Uras'ın milletvekili olma şansı yoktu. İttifaktan umulan, DTP'nin ÖDP'ye İstanbul'da verdiği desteğin başka yerlerde ÖDP tarafından DTP'ye verilmesiydi. Fakat beklenen olmadı, ÖDP'liler Mersin'de DTP adaylarını desteklemeyip kendi adaylarına oy verdiler. ÖDP, Mersin'de 1.304 oy alarak DTP'nin adayı Orhan Miroğlu'na çok az bir oy farkıyla seçimi kaybettirdi ve sözümona ittifak yaptığı DTP'nin bir milletvekilliğini engellemiş oldu.²⁶

5. Yerel Seçimlerde Ne Olabilir?

2007 seçimlerinin hemen ardından 2009'da yapılacak olan yerel yönetim seçimleri konuşulmaya başlandı ve AKP 5 belediyeye çok büyük önem verdiğini açıkladı. Başbakan'ın mutlaka kazanmayı arzuladığı bu belediyelerden ikisi DTP'ye (Diyarbakır ve Tunceli), üçü de CHP'ye (İzmir, Trabzon, Ankara-Çankaya) ait. Bu belediyelerinin her

²⁶ Bu konudaki bir değerlendirme için bakınız: Vahap Coşkun, CHP'leşen DTP, Radikal 2, 26.08.2007

birinin sembolik değerlerinin çok fazla olduğu aşikârdır: Zira Diyarbakır Kürt taleplerinin, Tunceli Alevi taleplerinin yoğunlaştığı yerleri ifade ediyor; İzmir ve Ankara-Çankaya modern yaşamın ve laik değerlerin taşıyıcısı olduklarını iddia edenlerin merkezi düşürmemeye ant içtikleri “kale” durumunda, Trabzon ise hem ekonomik hem de siyasi açıdan Karadeniz bölgesinin belirleyici ili konumunda. Dolayısıyla bu belediyelerin kazanılması salt bir yerel yönetim biriminin elde edilmesi manasına gelmiyor; ondan çok daha önemlisi, buralarda kazanılacak bir zafer, zaferi kazanan partiyi bu belediyelerde içkin olduğu düşünülen taleplerin, ilkelerin ve değerlerin taşıyıcısı konumuna yükseltip ona moral bir üstünlük sağlıyor.

Yüklendikleri ağır sembolik anlam nedeniyle adı geçen belediyelerde seçimlerin çok çetin mücadelelere sahne olacağını söylemek için kâhin olmaya gerek yoktur. Özellikle Diyarbakır’da, daha şimdiden birbirlerine cepheden saldırmaya başlayan AKP ile DTP arasında kıran kırana bir yarış olacağı muhakkaktır.²⁷ Ve bu belediyede ipi kimin göğüsleyeceği sorusu, Türkiye siyasetinde üzerinde en çok konuşulan konulardan biri olmaya adaydır. Her iki partinin de çok büyük değer biçtiği Diyarbakır’da seçimlerinin sonucunun belirlemeye muktedir, I. AKP’ye, II. DTP’ye ve III. PKK’ye bağlı birçok etken söz konusudur:

I. AKP ile ilgili olarak iki noktanın üzerinde özellikle durulmalıdır: İlki, AKP’nin bundan sonraki süreçte bölgeye dönük ne tür siyaset

²⁷ DTP ile AKP arasında genel seçimler biter bitmez Başbakan’ın “Diyarbakır’ı alacağız” sözleriyle başlayan ve Diyarbakır Büyükşehir Belediye Başkanı Osman Baydemir’in “Diyarbakır bizim kalemizdir, kimse alamaz” cevabıyla alevlenen tartışma, muhtemelen önümüzdeki dönemde daha sertleşecek. Son olarak Baydemir, 13.01.2008’de Viranşehir’de düzenlenen “Yerel Yönetimler, Ekonomik Kalkınma ve Siyaset” başlıklı konferansta kendilerini siyaset yapmakla eleştiren Başbakan’a yüklenerek “kale” olarak nitelediği Diyarbakır’ı kimseye vermeyeceklerini iddia etti: “AKP’nin, Sayın Başbakan’ın ‘Diyarbakır başta olmak üzere bazı DTP’li belediyeleri istiyorum’ dediğini görüyoruz. Bu kentler acaba 81 vilayet içerisinde olan kentler değil mi? Seçime 15-16 ay kala DTP’li belediyeleri istemek ne anlama geliyor. Çok açık ve net söylüyorum bu hizmet aşkı değildir. Bu tam da siyasetin kendisidir. Ben şuna bütün açık yürekliliğimle hazırım, seçime 4-5 ay kala her siyasi partinin her yere talip olabilir. Bunun hiçbir sakıncası yok, olması gereken de budur. Ama Sayın Başbakan unutuyor galiba, kendisi 81 vilayetin Başbakanıdır. Ama kendisini buraların Başbakan’ı olarak görmüyorsa, bu kendisinin sorunudur. Ben bunun cevabını vermiştim. Ortaya koymuş olduğumuz hizmet kalitesine güvenerek ve aynı zamanda yurttaşımın tercihiyle duyduğum güvenle biz ne demiştik, istediğiniz zaman sandığı kurarız, halkın iradesine başvururuz. Bu halk kimi layık görürse, bu emaneti kime verirse o seçilir. Bize göre Diyarbakır kaledir, biz Diyarbakır’ı vermeyiz.” http://www.haber7.com/haber.php?haber_id=292962/-Diyarbakir-kalemiz-kimse-alamaz-

izleyeceğidir. Eğer AKP, Kürtlerin kendisine verdiği desteği şartsız ve mutlak bir destek olduğunu zanneder ve sorunun çözümünü –bugün yaptığı gibi- salt ekonomik tedbirlerle çözmeye yeltenirse büyük bir hataya düşmüş olur. AKP'nin başarısını irdelerken belirtildiği üzere, AKP'nin bölgedeki başarısında en önemli faktör, sorunun çözümüne katkıda bulunacağına dair bu partiye beslenen umuttur. AKP'nin yapması gereken bu umudu beslemek olmalıdır. Bu bağlamda özellikle 2008 yazına kadar AKP, geniş bir demokratikleşme programını yürürlüğe koymalı ve PKK'nin silahsızlandırılmasına dönük somut adımlar atarak meselenin şiddet sarmalından kurtulmasını sağlamalıdır.

İkincisi AKP'nin Diyarbakır'da göstereceği adayın niteliğidir. Genel seçimlerin aksine yerel seçimlerde aday önemli oranda belirleyici olur. AKP'nin Diyarbakır'daki seçimlerinde kazanma şansının olabilmesi için göstereceği adayın –muhafazakârlığı yanında- bazı özellikleri haiz olması lazımdır. Bu özelliklerin başta geleni; adayın, Kürt meselesine vakıf ve bu meselenin çözümünde demokratik ve özgürlükçü tutum takınmasıyla maruf olmasıdır. Sorundan bihaber olan veya demokratik kimliğiyle temayüz etmemiş birinin, Diyarbakırlı seçmenin gönlünü de, oyunu da kazanması son derece güçtür. Buna ek olarak aday donanımlı" biri olmalıdır. Diyarbakır artık küçük bir kent değil, nüfusuyla birlikte dertleri de çığ gibi artan devasa bir metropol. Bu metropolün eski usullerle, çalakalem yönetilemeyeceğini halk çok iyi biliyor; bu nedenle de yönetime talip olanların sorunlarını çözecek bir birikime ve teknik bir kadroya sahip olmasını istiyor. Kadrosuyla ortaya çıkan, açık konuşan ve gerçekleştirilebilir projeler üreten bir aday profili fark yaratır. Kısacası AKP bu iki konuda başarılı bir sınav verirse –yani özgürlükçü adımlar atar ve belirtilen profile uygun bir aday gösterebilirse- Diyarbakır seçimlerinde yarışı önde bitirmesi ihtimali güçlenir, aksi takdirde Başbakan'ın Diyarbakır hayalinin gerçekleşmesi bir başka bahara kalır.

II. DTP'nin Diyarbakır seçimlerinde başarılı olup olmayacağı – öncelikle- bu partinin seçim sonuçlarını doğru değerlendirme becerisi ve cesareti göstermesine bağlıdır. Eğer DTP, 22 Temmuz'dan sonra yaptığı gibi, Kürtlerin AKP'ye yönelmesini sadece dağıtılan yardımlarla izah etmeye devam ederlerse, sonuç onlar için hüsrana olur. Çünkü bu tarz bir değerlendirme;

a) Kürtlerin siyasi analiz yapma yeteneğini hafife alır; onları kendileri için doğru olanı ayırt edemeyecek kadar zayıf, kandırılmaya müsait bir kitle olarak görür. Bu tipik bir CHP mantığıdır ve onur kırıcıdır.

b) DTP'nin seçmenlerin beklentilerini karşılamadaki başarısızlığının üstünü örtmeye yarar. Bu analizin söylediği şudur: "Sorun halktadır; öyleyse partinin kendini değiştirmesine gerek yoktur." Oysa gerçek bunun tam tersidir; sorun, ihtiyari veya gayri-ihtiyari bir şekilde sosyal çevresini değiştiren Kürtlerin değişen talep ve beklentilerini doğru okuma maharetini gösteremeyen parti yönetimindedir. Bu itibarla ivedilikle yapılması gereken, DTP'nin 2007'deki yenilginin gerçek nedenleriyle yüzleşmesidir. Bu yüzleşme, sancılı ve acıtıcı olabilir, ama siyasi tedavinin başkaca bir metodu da yoktur.

DTP bakımından 2009 seçimlerini biçimlendirecek ikinci faktör, önlerinde kalan yaklaşık birbuçuk yılda DTP'li belediyelerin ne kadar hizmet üretecekleridir. Geride kalan üçbuçuk yıllık sürede, parlamentoda taleplerini dillendirecek milletvekillerinin bulunmamasının da etkisiyle DTP belediyeleri daha çok "makro-siyaset"e dair görüşleriyle gündeme geldiler. Fakat makro-siyasete odaklanmanın başlıca iki tehlikesi vardır: Biri, mikro-siyasetin küçümsenir hale gelmesidir. Bu ise gündelik hayatını yaşayan sıradan insanların taleplerinin ertelenmesine, beklentilerinin karşılanmamasına neden olur. Diğeri ise, sloganlara hapsolmaktır. Makro-siyaset çoğunlukla sloganlarla yürür; bu siyasetin büyümesine kapılanlar için sloganlar vazgeçilmezdir. Ne var ki sloganlar da bir yere kadar iş görür, sloganların peşlerinden gidenler hayatlarında olumluya dönük bir değişim görmediklerinde slogan sahiplerini terk etmede tereddüt göstermezler. Bu nedenle DTP'li belediyeler, eğer Diyarbakır'da gelecek dönemde de iktidarını devam ettirmek istiyorlarsa, bir an önce sloganlardan sıyrılmalı ve kendilerini hizmete adanmışlardır.

Aday konusunda AKP için söylenenler DTP için de geçerlidir. Daha önceki seçimlerde görece daha zayıf rakiplerle karşılaştığı için DTP, Diyarbakır'da kimi aday gösterse seçimi kazanabilecek konumdaydı. Ama bugün işin rengi değişti; DTP'nin karşısında artık kuvvetli, istekli ve iddialı bir rakip var. Bu durum, DTP'nin adayını belirlerken toplumun hassasiyetlerine daha fazla kulak kabartmasını, daha dikkatli davranmasını mecburi kılıyor. DTP öyle bir aday göstermeli ki, kendi adayının AKP adayından daha becerikli, birikimli ve hazırlıklı olduğu konusunda halkı ikna etmekte bir güçlükle karşılaşmamalı. Özetlemek gerekirse DTP'nin başarılı olması; ciddi bir özeleştiri sürecinden geçip siyasi hatalarından arınma konusunda bir irade göstermesine, hizmet odaklı bir anlayışa yönelmesine ve bu konseptte uygun adaylarla sahne

almasına bağlıdır; tersi bir durum DTP için hiç de kolay hazmedilemeyecek bir netice verebilir.

III. Diyarbakır seçimlerini etkileme kapasitesine son –ve belki de en önemli- faktör PKK'nin bilhassa 2008 yaz ve bahar aylarında güdeceği politikadır. Eğer PKK, şiddet eylemlerini artırır ve 3 Ocak 2008'de Diyarbakır'da gerçekleştirdiği türden eylemler yaparsa, bu, DTP'nin köşeye sıkışmasına ve zemin kaybetmesine neden olur. Çünkü masum sivillere yönelik her eylem halkta çok büyük bir tepki doğuruyor, DTP –aslında tasvir etmediği- bu eylemlerin karşısında yer alamayınca halkın tepkisi –açıkça dillendirilmese de- DTP yöneliyor ve sonuçta DTP'nin üzerinde siyaseten kendini var etmeye çalıştığı alan gitgide daralmaya başlıyor. Daha net ifade etmek gerekirse, bu saatten sonra PKK'nin patlatacağı her bomba, ilk önce DTP'yi vuracak ve ona zarar verecektir.

Özetlenmeye çalışılan bu faktörlerden hangilerinin, ne oranda gerçekleşeceği şimdiden öngörmek mümkün değildir. Dolayısıyla Diyarbakır seçimlerinde mutlu sona DTP'nin mi yoksa AKP'nin mi ereceğini bugünden söyleyebilmenin de imkânı yoktur. Kesin olan bir tek şey vardır; o da, bu faktörleri kendi lehine kullanabilme basireti gösteren partinin zaferi elde edeceğidir.

Sonuç Yerine

22 Temmuz'dan hareketle Türkiye'nin geneli için bir okuma yapıldığında şu sonuca varılabilir: Türkiye'de seçmenin gönül indirdiği siyaset; kendisine hizmet üreten, daha iyi bir yarın için işaretler taşıyan ve bazı devletluların himmetine tamah etmeyen meşru siyasettir. Böyle bir siyaseti yürütenleri ödüllendirmekte, buna karşın korku ve tehditten medet umanların ise üzerini çizmektedir.

Bu bağlamda % 47'lere varan bir desteğin iki anlamı vardır: Bu destek bir yandan AKP'nin beş yıldır sürdürdüğü ekonomik ve sosyal politikaların halk tarafından ibra edildiğini göstermekte, diğer yandan da halen çözülememiş sorunlarda AKP'nin bu sorunların çözülebileceğine dair halkta umut uyandırdığına işaret etmektedir. Mesela işsizlik probleminde AKP hatırı sayılır bir yol alamamıştır. Beş yıllık iktidarı süresinde işsizliği % 10,3'ten ancak %9,8'e indirebilmiştir. Bu önemli bir başarı değildir; ama insanlar diğer sahalardaki başarılarına bakarak AKP'nin bu sorunu da çözebileceğini düşündüler ve bu partiye büyük kredi verdiler.

Güneydoğu ve Doğu'daki seçim sonuçlarına ilişkin genel bir değerlendirmede ise özetle şunlar söylenebilir: AKP'nin bölgede –

Türkiye ortalamasının üzerinde- % 50'yi geçen bir oy alacak kadar yıldızını parlatması; Kürt seçmenin tercihinde kimlik talepleri kadar, kendisine çağdaş yaşamın olanaklarını sunan ve ülkenin geri kalanıyla bütünleşmesini sağlayan politikaların da önemli olduğunu göstermiştir. Daha açık belirtelim: 2007'de ortaya çıkan tablo, a) Kürtlerin hem kültürel kimliklerinin tanınmasını hem de daha müreffeh bir hayatı talep ettiğini, b) bu talebinin Türkiye'nin içinden bir bakışla ve demokratik mekanizmalar vasıtasıyla karşılanmasını arzuladığını ve c) bu arzularına denk düşen politikalar üreten partilere oy verdiğidir. Geleceği -ve özellikle 2009'da yapılacak yerel seçimleri- kazanmayı amaçlayan partilere düşen, hesaplarını buna göre yapmaları ve geleceğe dair politikalarını bu taleplere ve yönelimlere uygun olarak biçimlendirmeleridir.

KAYNAKÇA

- COŞKUN, Vahap, "Anayasal Değişikliklerin Anlamı", İnsan Hakları Derneği ve Türkiye İnsan Hakları Vakfı'nın Bursa'da düzenlediği "7. Türkiye İnsan Hakları Hareketi Konferansı"na sunulan "Anayasal Değişikliklerin Anlamı" başlıklı tebliğ. 03-05.12.2004.
- COŞKUN, Vahap, "Öcalan'ın Diliyle Olmaz", Radikal 2, (21.08.2005).
- COŞKUN, Vahap, "CHP'leşen DTP", Radikal 2, (26.08.2007).
- SANCAR, Mithat, "AB Uyum Süreci ya da Bir İhtimal Olarak Demokratikleşme", Birikim, Sayı 184-185, Ağustos-Eylül 2004, s. 39-53.
- SANCAR, Mithat, "AB Sürecinde İnsan Hakları, Demokratikleşme ve Uygulama Sorunları Sempozyumu"na sunulan tebliğ, 26-27-28 Eylül 2003, Diyarbakır Barosu Yayını, 2003.
- SOYLU, Ali, "AKP'nin Başarısında KÖYDES ve BELDES'in Rolü", http://stratejikboyut.com/article_detail.php?id=108, (08.12.2007).